

Nr 8.

Ank. till Riksd. kansli den 23 maj 1910 kl. 2 e. m.

Särskilda utskottets nr 2 utlåtande, nr 3, i anledning af dels det i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, dels åtskilliga med nämnda förslag sammanhängande motioner.

Sedan Riksdagens båda kamrar till behandling af särskilda utskottet nr 2 hänvisat dels Kungl. Maj:ts proposition nr 96 dels åtskilliga inom Riksdagen väckta, med nämnda proposition sammanhängande motioner, har utskottet den 19 innevarande maj afgifvit utlåtande öfver såväl de i propositionen innefattade lagförslagen med undantag af förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen som ock de motioner eller delar af motioner, som afse de i berörda utlåtande behandlade lagförslagen.

Utskottet går nu att jämväl afgifva utlåtande i anledning af det här nedan införda förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen äfvensom de af motionärer gjorda framställningar, som stå i sammanhang med detta lagförslag.

Sådana framställningar återfinnas i följande motioner nämligen:

- 1) af herr *af Petersens* (motion i första kammaren nr 27);
- 2) af friherre *Fleming* (motion i första kammaren nr 74);
- 3) af herr *Pettersson* i Södertälje (motion i andra kammaren nr 269);
- 4) af herr *Akerman* (motion i andra kammaren nr 270);
- 5) af herr *Lindqvist* m. fl. (motion i andra kammaren nr 272);
- 6) af herr *Pettersson* i Bjälbo (motion i andra kammaren nr 274);
- 7) af herr *Tynell* (motion i andra kammaren nr 279);
- 8) af herr *Johansson* i Stockholm (motion i andra kammaren nr 283); samt
- 9) af herr *Lindley* (motion i andra kammaren nr 284).

Alla dessa motioner utom de af herr af Petersens, friherre Fleming, herr Pettersson i Södertälje och herr Tynell väckta afse äfven andra delar af propositionen än den nu förevarande och hafva i dessa delar varit föremål för utskottets yttrande i det tidigare utlåtandet.

Det längst gående förslaget till meddelande af straffbestämmelser på ifrågavarande område innefattas i den motion herr af Petersens framlagt. Motionären hemställer, att Riksdagen skall besluta ett tillägg till 22 kap. 1 § strafflagen af ungefär följande lydelse: »Den, som i afsikt att skada eller förnärma annans rätt uppsåtligen undandrager sig att fullgöra frivilligt ingånget lofligt aftal, straffes med böter eller i svårare fall med fängelse och vare därjämte ersättningsskyldig för skada.» I samband härmed föreslås, att i 21 § första stycket af samma kapitel i strafflagen skall intagas bestämmelse, att berörda förseelse ej må åtalas af annan än målsägande.

Två motionärer, herr Pettersson i Bjälbo och friherre Fleming, föreslå, att de genom propositionen framlagda straffbestämmelserna skola i vissa afseenden erhålla vidgad omfattning. Den förre förklarar sig anse det vara i hög grad angeläget, att första stycket af den föreslagna 22 § i 19 kapitlet utvidgas därhän, att aftalsbrott, hvarigenom uppstår synnerlig fara för grof skada å egendom, blir belagdt med straff, äfven om faran blir afvärd; och yrkar därför motionären, att sådan ändring skall vidtagas i paragrafen. Friherre Fleming föreslår, att åt det ifrågasatta tredje stycket i 25 kap. 22 § skall gifvas följande förändrade lydelse: »Har person, som är anställd vid gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk, hvilket är afsedt att betjäna allmänheten, eller vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles fasta brandkår, begått brott, som i 15 § 3 mom. sägs, varde straffad efter de i samma mom. stadgade grunder.»

Begränsning af förslaget i visst hänseende åsyftas däremot med den af herr Tynell afgifna motionen, i hvilken hemställes, att orden »eller van-skött sin tjänst» skola utgå ur det föreslagna tredje stycket af 25 kap. 15 §.

Såsom i utskottets tidigare utlåtande omnämnts, gå de af herr Lindqvist m. fl. samt af herrar Johansson i Stockholm och Lindley framlagda motionerna ut på, att propositionen i sin helhet skall afslås. Samma yrkande göres af herr Akerman i fråga om det nu förevarande lagförslaget. Herr Pettersson i Södertälje hemställer, att Riksdagen med afslag å propositionen, i hvad den innehåller förslag till ändrad lydelse af 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, skall i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga frågan om införande af straff för sådana förseelser, som i berörda lagförslag omförmålas, under förnyadt öfvervägande men vid återkommande med förslag i ämnet för Riksdagen tillika fram-

lägga förslag till sådana bestämmelser, som tillförsäkra alla de personer i allmän tjänst, hvilka i förslaget afses, de förmåner, som i allmänhet äro förenade med tjänstemannaställning.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisar utskottet till motionerna, hvilka samtliga äro bifogade utskottets föregående utlåtande.

Af utskottets utlåtande den 19 innevarande maj framgår, att utskottet i fråga om hufvudgrunderna för lagstiftningen om arbetsaftal biträdt hvad Kungl. Maj:t föreslagit äfven i det afseendet, att brytande af dylika aftal enligt 41 (efter utskottets nummerbeteckning 40) § i förslaget till lag om vissa arbetsaftal i regel skall medföra endast civil påföljd, skadeståndsskyldighet. Rörande de skäl, som härvid varit bestämmande för utskottet, tillåter sig utskottet att i hufvudsak åberopa hvad chefen för justitiedepartementet vid förevarande ärendes föredragning inför Kungl. Maj:t den 3 december 1909 anfört i denna fråga. Ännu starkare invändningar kunna enligt utskottets mening göras, när det, såsom i den af herr af Petersens väckta motionen, ifrågasättes, att straffrättsligt ansvar skall drabba ej blott den, som bryter mot arbetsaftal, utan en hvar, som i syfte att skada eller förnärma annans rätt uppsåtligen undandrager sig att fullgöra frivilligt ingånget lofligt aftal af hvilket slag som helst. Utskottet kan alltså icke förorda bifall till den i nämnda motion gjorda hemställan.

Däremot anser utskottet, likaledes i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, att i vissa mera kvalificerade fall straff för aftalsbrott bör stadgas.

Det yrkande, herr Pettersson i Bjälbo framställt i afseende å 19 kap. 22 § strafflagen, går i sak ut på, att åt nämnda paragraf skall gifvas väsentligen det innehåll densamma hade enligt det lagförslag i ämnet, som för granskning remitterades till lagrådet. Utskottet hyser emellertid i denna del samma uppfattning, som uttalats dels inom lagrådet dels därefter den 11 mars 1910 af föredragande departementschefen, och anser alltså öfvervägande skäl tala för att stanna vid den begränsning af paragrafens omfattning, som det nu föreliggande förslaget utvisar.

Hvad herr Tynell anfört till stöd för sin hemställan, att orden »eller vanskött sin tjänst» skola utgå ur det föreslagna tredje stycket i 25 kap. 15 § strafflagen, gifver vid handen, att motionären antagit, att bestämmelserna i nämnda stycke skulle blifva tillämpliga äfven vid ofrivilligt vanskötande af tjänsten. Uppenbarligen är det dock förslaget mening, att

straff enligt berörda stadgande ej skall kunna ådömas för annan försumelse i tjänsten än den, som begås uppsåtligen i syfte att hindra driftens behöriga gång. För att hvarje möjlighet till misstag härom skall undanröjas, synes en mindre, redaktionell jänkning af paragrafens lydelse böra vidtagas. I öfrigt har denna paragraf, hvars två första stycken äro affattade i öfverensstämmelse med gällande lag, icke gifvit anledning till någon erinran från utskottets sida.

Äfven de två första styckena i 25 kap. 22 § — af hvilka stycken det första öfverensstämmer med gällande lag och det senare endast innebär en utvidgning i visst afseende af den förutvarande bestämmelsen — hafva af utskottet lämnats utan anmärkning.

Beträffande åter det i 25 kap. 22 § föreslagna nya tredje stycket, genom hvilket personalen vid åtskilliga kommunala verk skulle i fråga om vissa tjänsteförsummelser ställas under tjänstemannaansvar — äfven när sådant icke kan ådömas redan enligt paragrafens första stycke — finner utskottet hvad sålunda föreslagits vara ägnadt att ingifva betänkligheter. Utskottet ansluter sig härvid hufvudsakligen till den uppfattning, som tagit sig uttryck i den af herr Pettersson i Södertälje väckta motionen. På grund af ifrågavarande inrättningars synnerligen stora betydelse för det allmänna anser visserligen äfven utskottet, att ur principiell synpunkt någon invändning icke kan göras mot, att desamma omgärdas med straffskydd, men utskottet finner billigheten kräfva, att sådan åtgärd icke vidtages, innan de arbetare, som alltså skola drabbas af tjänstemannaansvar, i väsentligt större omfattning än för närvarande komma i åtnjutande jämväl af tjänstemäns förmåner. Om också på några orter kommunala arbetare i ett eller annat afseende äro bättre tillgodosedda än flertalet arbetare i enskild tjänst samt sträfvanden till en utveckling i denna riktning på olika håll göra sig gällande, måste nämligen sägas, att i det stora hela de kommunala arbetarna icke nu intaga någon företrädesställning framför andra arbetare. Belysande uppgifter i detta ämne innefattas i en af den s. k. kommunala centralbyrån i april innevarande år utgifven redogörelse för de svenska städernas kollektivafval med hänsyn till den senaste utvecklingen af kommunalarbetarnas aftalsförhållanden. Kan en förändring i nämnda hänseende åstadkommas, så att de kommunala arbetarna i fråga om anställningens trygghet och öfriga förmåner blifva i hufvudsak likställda med tjänstemän, då, men också först då, anser utskottet en lagstiftning om dessa arbetares ställande under tjänstemannaansvar vara önskvärd. Utskottet saknar emellertid möjlighet att verkställa någon undersökning, om och i hvad mån det kan låta sig göra att på lagstiftningens väg genomföra en sådan förbättring af kommunalarbetarnas villkor. I

öfrigt vill utskottet framhålla, att om den af utskottet tillstyrkta 22 § i 19 kap. blifver lag, kommunalarbetare liksom andra arbetare blifva underkastade straffrättsligt ansvar, om de genom underlåtenhet att fullgöra sina åtagna plikter föranleda sådan fara eller skada, som i nämnda paragraf omförmäles. Utskottet anser sig därför böra hemställa, att Riksdagen, med afslag å den kungl. propositionen i denna del, hos Kungl. Maj:t begär utredning i frågan.

Af utskottets nu angifna ståndpunkt följer, att utskottet ej håller kan förorda bifall till friherre Flemings förslag, att förutom de vid ifrågasvarande kommunala verk anställda arbetarna äfven arbetarna vid vissa liknande, enskilda personer eller bolag tillhöriga inrättningar, som vore afsedda att betjäna allmänheten, skulle underkastas straffrättsligt ansvar. Tydligt är emellertid, att då dylika enskilda verk i betydelse för allmänheten kunna vara fullt likställda med de kommunala, syftet med ett stadgande om straffskydd på förevarande område icke kan vinnas i hela sin utsträckning, utan att skyddet får gälla äfven de enskilda verken af detta slag. Skall en förnyad utredning i afseende å de kommunala verken begäras hos Kungl. Maj:t, synes det därför vara lämpligt, att denna utredning får omfatta jämväl frågan, i hvad mån sådana, i enskilda personers eller bolags ägo befintliga inrättningar kunna erhålla straffrättsligt skydd, med villkor att åt den vid desamma anställda personal beredas förmåner, som kunna anses motsvara tjänstemannaställning.

På sålunda anförda skäl får utskottet hemställa,

- 1) att herr af Petersens' motion nr 27 i första kammaren icke må föranleda någon Riksdagens åtgärd;
- 2) att Riksdagen med förklarande, att det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen icke kan oförändradt godkännas, måtte

dels antaga följande förslag till

Lag

**om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§
strafflagen.**

Härigenom förordnas, att 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen skola erhålla följande ändrade lydelse:

19 KAP.

22 §.

Har någon utan laga skäl underlåtit att fullgöra hvad honom enligt aftal ålegat, och har af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått synnerlig fara för annans lif eller hälsa, varde, där han bort kunna inse faran, dömd till böter eller fängelse i högst sex månader. Kom af gärningen skada å person, varde gärningsmannen dömd till böter eller fängelse.

Begår någon försummelse, som ofvan är sagd, och kommer af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, grof skada å egendom, varde, där han bort kunna inse, att fara för sådan skada var för handen, dömd till böter eller fängelse i högst sex månader.

25 KAP.

Kungl. Maj:ts förslag.

15 §.

Underlåter eller försummar ämbetsman vid statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning hvad honom, till förekommande af olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; dömes till fängelse eller böter. Var vållandet synnerligen groft, må dömas till straffarbete i högst två år. Varder fängelse ådömdt, skall den felaktige, om brottet det förtjänar, tillika afsättas. Dömes den felaktige till straffarbete, varde afsatt, och må han ej vidare i dylik befattning nyttjas.

Utskottets förslag.

15 §.

Underlåter eller försummar ämbetsman vid statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning hvad honom, till förekommande af olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; dömes till fängelse eller böter. Var vållandet synnerligen groft, må dömas till straffarbete i högst två år. Varder fängelse ådömdt, skall den felaktige, om brottet det förtjänar, tillika afsättas. Dömes den felaktige till straffarbete, varde afsatt, och må han ej vidare i dylik befattning nyttjas.

Kungl. Maj:ts förslag.

Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; varde den brottslige afsatt samt dömd till straff efter 19 kap. 11 §; och skall han tillika förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Har ämbetsman, som i 1 mom. sägs, eller ämbetsman vid statens post-, telegraf-, telefon-, gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller brandkår i syfte att hindra driftens behöriga gång afhållit sig från tjänstgöring eller vanskött sin tjänst, varde, där ej straff enligt 2 mom. skall ådömas, dömd till afsättning eller böter eller båda dessa straff i förening; var det af förhastande, som ämbetsmannen sig förgick, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, då må i stället dömas till mistning af ämbetet på viss tid. Kom af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, skada å person eller grof skada å egendom, eller äro omständigheterna eljest försvårande, varde den brottslige afsatt och dessutom dömd till böter eller fängelse; varde ock, om brottet det förtjänar, förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

22 §.

Hvad om statens ämbetsmän här stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satta att förvalta städers, menig-

Utskottets förslag.

Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; varde den brottslige afsatt samt dömd till straff efter 19 kap. 11 §; och skall han tillika förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

Har ämbetsman, som i 1 mom. sägs, eller ämbetsman vid statens post-, telegraf-, telefon-, gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller brandkår i syfte att hindra driftens behöriga gång afhållit sig från tjänstgöring eller *i sådant syfte* vanskött sin tjänst, varde, där ej straff enligt 2 mom. skall ådömas, dömd till afsättning eller böter eller båda dessa straff i förening; var det af förhastande, som ämbetsmannen sig förgick, eller äro omständigheterna eljest synnerligen mildrande, då må i stället dömas till mistning af ämbetet på viss tid. Kom af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, skada å person eller grof skada å egendom, eller äro omständigheterna eljest försvårande, varde den brottslige afsatt och dessutom dömd till böter eller fängelse; varde ock, om brottet det förtjänar, förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas.

22 §.

Hvad om statens ämbetsmän här stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satta att förvalta städers, menig-

Kungl. Maj:ts förslag.

heters eller allmänna af konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter, om de tjänstemän, som under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna lyda, och om andra, som förordnade äro att ämbete eller tjänsteärende förrätta.

Skall, till följd af konungens förordnande, hvad i 19 kap. 11 och 12 §§ om statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning stadgadt är, tillämpas å dylik inrättning, som af enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; varde ock därvid anställd person för brott af sådan beskaffenhet, som i 15 § nämnd är, straffad efter de i samma § stadgade grunder; och må den brottslige eller felaktige, om han begått brott, som i 15 § 2 mom. omförmäles, eller jämlikt 1 mom. i samma paragraf blifvit dömd till straffarbete, ej sedermera kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

Har person, som är anställd vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår, begått brott, som i 15 § 3 mom. sägs, varde straffad efter de i samma mom. stadgade grunder.

Utskottets förslag.

heters eller allmänna af konungen stadfästade kassors, verks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter, om de tjänstemän, som under ämbets- eller förvaltningsmyndigheterna lyda, och om andra, som förordnade äro att ämbete eller tjänsteärende förrätta.

Skall, till följd af konungens förordnande, hvad i 19 kap. 11 och 12 §§ om statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad eller järnvägsanläggning stadgadt är, tillämpas å dylik inrättning, som af enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; varde ock därvid anställd person för brott af sådan beskaffenhet, som i 15 § nämnd är, straffad efter de i samma § stadgade grunder; och må den brottslige eller felaktige, om han begått brott, som i 15 § 2 mom. omförmäles, eller jämlikt 1 mom. i samma paragraf blifvit dömd till straffarbete, ej sedermera kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

dels i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga under förnyadt öfvervägande, under hvilka förutsättningar och i hvilken omfattning

straff bör stadgas för det fall, att person anställd vid sådant, annan än staten tillhörigt, gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk, som är afsedt att betjäna allmänheten, eller vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles fasta brandkår, i syfte att hindra driftens behöriga gång afhåller sig från tjänstgöring eller i sådant syfte vansköter sin tjänst, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill förhållandena må anses föranleda;

3) att

a) friherre Flemings motion nr 74 i första kammaren,

b) herr Petterssons i Södertälje motion nr 269 i andra kammaren,

c) herr Akermans motion nr 270 i andra kammaren,

d) herr Lindqvists m. fl. motion nr 272 i andra kammaren,

e) herr Petterssons i Bjälbo motion nr 274 i andra kammaren,

f) herr Tynells motion nr 279 i andra kammaren,

g) herr Johanssons i Stockholm motion nr 283 i andra kammaren,

h) herr Lindleys motion nr 284 i andra kammaren,

må, där de icke kunna anses besvarade genom hvad utskottet i sitt utlåtande den 19 innevarande maj eller ofvan i detta utlåtande hemställt, icke föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 maj 1910.

På utskottets vägnar:

GUST. LAGERBRING.

Reservationer:

i afseende å utskottets hemställan under 1).

af herr af *Petersens*, som anført följande:

Den åskådning, som tagit sig uttryck i Kungl. Maj:ts af utskottet härutinnan godkända förslag, att brytande af arbetsaftal i regel skall medföra endast civil påföljd, skadeståndsskyldighet, är, så vidt jag kan finna, alltför optimistisk och alltför litet grundad i förhållandena, sådana de nu en följd af år och senast under fjolåret gestaltat sig, och som åt vårt land förvärfvat den föga meriterande benämningen »strejklandet par préférence».

Att under sådana förhållanden basera lagstiftningen på förhoppning, att lagens föreskrifter ej skulle behöfva stödet af straffbestämmelser, utan att det skall vara tillfyllest att stadga skadeståndsskyldighet, synes innebära ett förbiseende af de faktiska förhållandena, så mycket mera betänkligt, då skadeståndsskyldigheten, så vidt den komme att afse aftalsbrott af arbetare, är helt och hållet illusorisk, enär individen med lätthet undandrager sig denna skyldighet och arbetarföreningarne upptäckt och satt i verket ett lika enkelt sätt att gäcka lagen, då, såsom inträffade förra året, den mest bemedlade föreningen till utlandet förflyttade sina fonder för att såmedelst göra dem oåtkomliga för den exekutiva myndigheten.

Men om således skadeståndsskyldigheten beträffande arbetarne tillhör blott »papperslagstiftningen» och tillämpningen af denna »civila påföljd» i regel ej komme att medföra någon påföljd alls, så hänvisas därigenom uppenbarligen till straffrättsligt ansvar, och om sådan påföljd afvisas, så vore brottet i regel strafflöst. — Därpå åter frammanas lagbrott, och jag vågar därför påstå, att såsom korollarium af den utaf utskottet förordade lagstiftning till reglerande af arbetsaftal bort följa bestämmande af kriminell straffpåföljd för aftalsbrott.

Om då, såsom naturligt vore, åtalsrätten förbehölles målsäganden, behöfde man icke befara, att denna komme att, annorledes än undantagsvis, tillgripas mot de aftalsbrytande arbetarne, men väl emot deras förledare, de eljest oåtkomliga anstiftarne, ty dessa blefve, när lagstadgandet inrymts i strafflagen, ansvariga för sina gärningar, jämlikt 3 kap. strafflagen, och på så sätt träffade man de egentligen brottsliga. Detta, att förledarne blefve ansvariga för sina illgärningar, vore väl ett önskemål,

om hvilket alla rättsinnade borde kunna enas, och därför hade, efter mitt förmenande, utskottet bort föreslå kriminellt ansvar för den, som i afsikt att skada eller förnärma annans rätt undandrager sig att fullgöra frivilligt ingånget lofligt arbetsaftal.

Utan sådan påföljd blir den nya lagstiftningen i själfva verket endast ett välment uttalande, som komme att sakna effektivitet. I Kungl. Maj:ts proposition, sid. 55, heter det också uttryckligen: »Brytande af arbetsaftal kan och bör beläggas med straffpåföljd, om — men också först då — det visar sig, att ett praktiskt behof föreligger att tillgripa en dylik åtgärd», och då, så vidt jag kan finna, de senare årens tilldragelser uppenbarligen ådagalagt, att ett sådant »praktiskt behof föreligger», så håller jag före, att utskottet bort tillämpa denna anvisning just med hänsyn till, såsom det jämväl heter i den kungl. propositionen, »hvad samhällets välfärd kräfver». — Så har ej nu skett, och i anseende till riksdagens snara avslutande torde vara tjänligast att därmed för närvarande anstår; men må det vara en kommande riksdag förbehållet att behjärta denna samhällsangelägenhet.

i afseende å utskottets hemställan under 2) och 3).

af herrar *Schotte*, *Larsson* i Klagstorp, *Sandström*, *Åkerman* och *Wijk*, hvilka yttrat följande:

I fråga om *förslaget till ändrad lydelse af 19 kap. 22 § strafflagen* anföres. De föreliggande förslagen till lagstiftning om arbetsaftalet intaga, utan tvifvel med allt fog, den allmänna ståndpunkt, att ett brytande af arbetsaftalet icke bör föranleda annat än civil påföljd. Härifrån göres undantag för de s. k. allmänfarliga aftalsbrotten, och af dessa behandlas i förevarande § de aftalsbrott, som föranleda fara för annans lif eller hälsa eller grof skada å egendom.

Äfven om man medger det principiellt berättigade uti att under vissa förutsättningar stadga straffpåföljd för aftalsbrott, synas de här föreslagna straffbestämmelserna ägnade att väcka synnerligen starka betänkligheter. Att ett tillgripande af strafflagens hjälp vid arbetsaftalslagstiftningen ej får ske annat än i yttersta nödfall, då oafvisligt behof däraf förefinnes och andra utvägar ej stå till buds, och att under alla förhållanden den allra största varsamhet och utskilning här är af nöden, torde af de flesta erkännas och synes äfven medgifvas i justitieministerns och lagrådets yttranden i ämnet. Men det synes oss, som om det här föreliggande förslaget icke ur någon af dessa synpunkter fullt håller måttet.

Chefen för justitiedepartementet erkänner själf, att arbetsaftalsbrott, som i denna § afses, hittills förekommit endast i sällsynta undantagsfall, och att sålunda något egentligt behof af straffbestämmelser utaf ifrågasvarande art ännu icke gjort sig gällande. Men han befarar, att en förändring härutinnan kommer att äga rum, och förslaget framläggas för att möta dessa framtida faror. Då sålunda det trängande behof, som torde vara en oundgänglig förutsättning för en lagstiftning af denna ömtåliga beskaffenhet, åtminstone ännu icke inträdt, synes det kunna ifrågasättas, huruvida det icke varit ur alla synpunkter lämpligast att afvakta den mera genomgripande revision af strafflagen, som redan står på dagordningen. Detta desto hellre som förra årets stora arbetsinställelse — den största, som hittills förekommit i vårt land — så vidt vi känna, skedde med iakttagande af behörig aktsamhet för annans lif, hälsa och egendom.

Härmed må emellertid vara huru som helst. Viktigare är, att stadgandet af ansvar för blotta framkallandet af fara ej kan undgå att vid rättstillämpningen framkalla stora svårigheter och vådor. På grund af svårigheten att i hvarje fall med någon grad af säkerhet afgöra, om »synnerlig fara» förelegat, kommer tillämpningen af denna § — i likhet med hvad som redan är fallet med den bekanta Åkarpslagen och åtskilliga andra bestämmelser — att med nödvändighet blifva famlande och få sken af subjektivitet och godtycke. Och om det i allmänhet är betänkligt att införa straffbestämmelser af denna sväfvande och svårtillämpliga natur, så är detta alldeles särskildt fallet på de sociala stridernas område. Ty där blir den gifna följden, att den ojämna lagtillämpningen bidrar till undergräfvandet af aktningen för lagar och domstolar.

Af motiven framgår oförtydbart, att straffbestämmelsen ifråga egentligen afser brytandet af arbetsaftal. Men man har ansett lämpligt att i görligaste mån söka undångömma den mot en viss samhällsklass riktade udden. Detta har här skett genom att utsträcka straffbestämmelsernas giltighet till att omfatta alla aftalsbrott. Men man har härvid varit så föga lycklig i formuleringen, att stadgandet får de mest egendomliga konsekvenser. Om t. ex. en person utan laga skäl uraktlåtit att på förfalldagen betala sin skuld till en sin borgenär och därigenom utsätter denne för nöd och svält, så kunna förhållandena mycket väl vara sådana, att han kan dömas till böter eller fängelse efter denna §. Detta är ju icke i och för sig orimligare än stadgandets tillämpning på arbetsaftalet i många fall skulle blifva, men nog lär det väl ändå få medges, att straff såsom påföljd för bristande betalning af skuld är en splitter ny princip i vår lagstiftning, som icke torde böra införas utan mycket grundligt öfvervägande. Det gamla bysättningsystemet var mildt i jämförelse med

hvad som här föreslagits. Och bestämmelsens konsekvenser för brytande af vanliga civila utfästelser mildras ingalunda däraf, att förseelser mot denna § falla under allmänt åtal. I samma riktning verkar den reducering af den allmänna principen om kausalsammanhang mellan den brottsliga handlingen och dess effekt, som ligger i uttrycket »antingen ensamt för sig eller i förening med andras».

Det förefaller vidare anmärkningsvärdt och stötande för rättskänslan, att förslaget gör den betydande skillnad på den ekonomiska skada, som genom arbetarens aftalsbrott tillskyndas arbetsgifvaren, att om skadan består däri, att viss egendom direkt förstöres, aftalsbrottet är straffbart, medan detsamma, om skadan består i annan ekonomisk förlust, blott föranleder skadestånd. Om vid en aftalsstridig strejk arbetsgifvaren tillhörig egendom till några kronors värde förstöres, äro arbetarne förfallna till böter, men om arbetsgifvaren tillskyndas tiotusentals kronors förlust eller fullständig ruin genom att urståndsättas att fullgöra åtagna leveranser, äro arbetarne fria från ansvar. Utan att vilja förneka, att en viss artskillnad förefinnes mellan nämnda fall, våga vi hålla före, att denna skillnad icke är sådan, att den berättigar till att under alla förhållanden hänföra det ena fallet till det civila och det andra till det kriminella området.

Slutligen erinra vi, att straffbestämmelser af ifrågavarande art i hvarje fall förutsätta en genomförd lagstiftning om det personliga arbetsaftalet, så att man äger klara regler för bedömande, huruvida arbetsaftal i det särskilda fallet varit gällande eller icke. Och då vi på i annat sammanhang anförda skäl funnit oss böra afstyrka antagandet af förslaget till lag om vissa arbetsaftal, följer häraf, att vi jämväl af denna grund icke kunnat biträda det här föreliggande förslaget.

Hvad därefter angår den *föreslagna ändringen af 25 kap. 15 § strafflagen*, så synes oss ej heller denna ändring tillräckligt motiverad. Såsom föredragande departementschefen anmärkt, äro de handlingar, som här afses, redan förut belagda med straff i 25 kap. 16 och 17 §§, och förslaget går väsentligen ut allenast på en straffskärpning. Att hittills gällande bestämmelser icke visat sig tillräckligt verksamma, har ej ens uppgifvits, och den föreslagna ändringen lär vid sådant förhållande ej kunna anses vara af något verkligt behof påkallad.

Fastmer synes det oss, som om det kända förhållandet, att under fjolårets stora arbetsinställelse trots de mycket starka påtryckningar, som å vissa kategorier statstjänstemän af lägre grad gjordes för att förmå dem att nedlägga arbetet, några förseelser af här åsyftad art icke förekommo, borde tala direkt mot behovet af skärpta straffbestämmelser på detta område. Och ett antagande af förslaget i denna del skulle säker-

ligen af ofvannämnda klasser af statstjänare komma att betraktas som en mycket egendomlig belöning för deras välförhållande under storstrejken.

Vidkommande slutligen *förslaget till ändrad lydelse af 25 kap. 22 § strafflagen*, instämma vi i utskottets uttalande, att personalen vid de här åsyftade kommunala verk icke bör rättvisligen ställas under tjänstemannansvar, innan sådan anordning träffats, att de jämväl äro i åtnjutande af tjänstemäns förmåner. Men vi hafva ansett det böra skarpare betonas, att det bästa och mest effektiva medlet för tryggande af sådan samhällsverksamhet, som här är i fråga, synes vara att i sammanhang med förlänande af tjänstemannaställning åt den för dessa verk erforderliga personal tillika söka införa ett obligatoriskt skiljedomsförfarande ifråga om uppkommande tvister om deras anställningsvillkor för att dymedelst på detta område kunna genomföra ett af samhällets intresse påkalladt absolut förbud för arbetsinställelser. Den utredning af förevarande fråga, som af utskottet föreslagits, synes oss därför hafva erhållit allt för snäva gränser.

På grund af det anförda hemställes,

att Riksdagen måtte med afslag å förevarande lagförslag besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville taga frågan om straff för sådana förseelser, som afses i förslaget till ändrad lydelse af tredje stycket i 25 kap. 22 § strafflagen, under förnyadt öfvervägande och därvid tillika verkställa utredning, huruvida och i hvad mån i fråga om sådant, annan än staten tillhörigt gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk, som är afsedt att betjäna allmänheten, samt vid stads, annan kommuns eller municipalsamhälles fasta brandkår må kunna införas absolut förbud mot arbetsinställelse i sammanhang med garanti för personalen af sådana anställningsvillkor, som motsvara tjänstemäns förmåner, och införande af obligatorisk skiljedom beträffande uppkommande tvister.

af herrar *Lindqvist* och *Nils Persson*, som anförde följande:

Då man i ett sammanhang granskar de af Kungl. Maj:t förelagda olika förslagen till aftalslagar jämte strafflagsändringar, frapperas man af de ytterst stränga påföljder, som i olika bestämmelser men dock i ett sammanhang nu föreslås mot brytandet af aftal. I lagen om vissa arbets-

aftal stadgas ersättningsskyldighet för arbetare, som utan laga skäl upphör med sitt arbete hos arbetsgifvaren, innan tiden för arbetsaftalets bestånd gått till ända, samt för arbetsgifvare, som, innan tiden för aftalets bestånd gått till ända, utan laga skäl afskedar arbetare.

I lagen om kollektivaftal mellan arbetsgifvare och arbetare stadgas vidare, att arbetsgifvare eller arbetare, som bryter mot bestämmelse i kollektivaftal eller mot föreskrifterna i 8 §, skall gälda all där af uppkommen skada. Men icke nog härmed, utan äfven förening göres ersättningsskyldig, om den underlåter att fullgöra hvad den i aftalet åtagit sig, eller om den medverkat till åtgärd, hvarom i 8 § sägs, om åtgärden är vidtagen i strid mot nämnda § eller mot bestämmelserna i kollektivaftal. I trots af allt detta anser emellertid Kungl. Maj:t här angifna omfattande skadeståndsskyldighet ändock ej utgöra tillräckligt säkra garantier, utan föreslår äfvenledes sådan ändring i strafflagens 19 kap. 22 §, att underlåtenhet att fullgöra hvad enligt aftal ålegat skall, om sådant förfarande åstadkommit fara för annans lif eller hälsa, medföra straffpåföljd af böter eller fängelse i högst sex månader. Om försummelse, som ofvan är sagd, medför grof skada å egendom, blir straffpåföljden densamma.

Osökt tränger sig den frågan fram: hvad har inträffat, eftersom krafvet om påföljder och straff för brott mot aftal nu framdrifves med sådan styrka? Här på svara vi omedelbart, att intet har inträffat, som påkallar eller berättigar genomförandet af särskildt här ifrågasatta strafflagsändringar. Under 1909 års stora arbetsinställelse vidtogos nämligen från de organiserade arbetarnes sida alla mått och steg, som voro nödiga, såväl till skydd för andras lif och hälsa som ifråga om egendom, och det synes sålunda vara ett olämpligt svar Kungl. Maj:t gifver i detta fall genom sitt förslag till strafflag, på samma gång som det icke kan anses vara påkalladt jämväl med hänsyn till föregående förhållanden.

Det har framhållits, att förslaget endast afser att straffa mera kvalificerade fall af aftalsbrott eller, som det äfven benämnts, nidingsdåd, och att däremot ej skulle kunna göras någon invändning. Men af paragrafens formulering framgår med full tydlighet, att straffarbeten drabbar *underlåtenhet* och *försummelse* att fullgöra hvad som enligt aftal ålegat. Det är dessutom föreskrifvet, att straffpåföljden inträder, om någon låtit sig komma sådan underlåtenhet eller försummelse, som ofvan är sagd, till last, »antingen ensamt för sig eller i förening med andra», och genom denna formulering är tydlig hänvisning gifven på arbetsinställelse eller därmed jämförlig handling.

Att, som förslaget föreskrifver, blotta *vållandet af fara* för annans lif eller hälsa skall bestraffas, äfven om skada ej uppkommit, lämnar rum

för ett synnerligt subjektivt godtycke vid tillämpningen, hvarigenom den personliga friheten utsättes för stora risker. Sådant vållande till fara torde oftast uppstå genom handlingar, hvilka kunna rubriceras som vårdslöshet, men ingen har väl dock hittills velat anse, att ett förfarande, som har form af viss vårdslöshet, skall beläggas med straff, framförallt då dylikt förfarande ej åstadkommit någon skada.

1905 års lagutskott ansåg sig ej kunna tillstyrka hvad nu är föreslaget utan föreskref, att straff skulle inträda, endast då förfarandet åstadkommit skada å person eller grof skada å egendom.

Af allt att döma äro meningarna fortfarande ytterst delade, om hvilken väg man i detta afseende bör gå, och då därtill kommer, att intet synes ha inträffat, som påkallar ifrågavarande strafflagsändringar, få vi yrka afslag därå.

Beträffande vidare de nya stadgandena i 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, uppgifvas dessa afse den allmänfara i mera vidsträckt bemärkelse, som anses föreligga, när ett aftal om utförande af arbete, som äger någon större omedelbar betydelse för det allmänna, icke blir uppfyllt.

Afsikten med förändringen i 15 § är att åstadkomma en straffskärpning för ifrågavarande förseelse, hvarjämte straff skall åläggas vid *van-skötsel af tjänsten*, om detta skett i syfte att förhindra driftens behöriga gång. Stadgandet gäller ämbetsmän vid vissa statens verk, men då justitieministern i sitt slutomdöme om dessa strafflagsändringar yttrar, att, »hvad man här företrädesvis vill träffa är med aftalsbrott förenade arbetsinställelser och liknande åtgärder i större skala», torde planerna för inrymmande under lagen af den personal, som på ifrågavarande område har kroppsarbete till utförande, vara klara.

Den betydelsefullaste nyheten i Kungl. Maj:ts förslag är dock tillägget till 22 §, hvarigenom arbetarna vid vissa af kommunernas verk skulle ställas under samma straffansvar som statens ämbetsmän. Det har nämligen ifrågasatts, att person, anställd vid stads, annan kommuns eller municipal-samhälles gas-, elektricitets-, vattenlednings- eller renhållningsverk eller fasta brandkår, hvilken begått brott, som i 15 § 3 mom. sägs, skall straffas efter de i samma mom. stadgade grunder.

Under det sålunda dessa arbetare fortfarande skulle arbeta på sina lösa anställningsgrunder och godtyckligt dikterade arbetsvillkor samt i många fall under ytterst dåliga aflöningsförhållanden, skulle de vara pålagda samma ansvar rörande brott mot aftal som statens ämbetsmän, hvilka äro fast anställda och åtnjuta pensionsförmåner m. m.

Att på här föreslaget sätt draga in stora grupper af arbetare under ämbets- och tjänstemans ansvar, utan att ens på något sätt söka tillför-

säkra dem de fördelar i säker anställning och bättre lefnadsvillkor, som kunna tänkas motsvara ett afstående af en friare ställning, måste betecknas som ren klasslagstiftning.

Utskottet, som äfven funnit detta Kungl. Maj:t förslag vara allt för långt gående och för orättvist afvägdt, har ej heller kunnat tillstyrka det samma. Däremot har utskottet stannat vid att föreslå en skrifvelse till Kungl. Maj:t, men då vi icke kunna finna anledning föreligga för riksdagen att i denna sak aflåta en skrifvelse, hafva vi icke heller kunnat tillstyrka detta utskottets förslag.

Som vi redan förut i denna vår reservation betonat, har det vid öfverläggningarna rörande ifrågavarande ämne icke kunnat påvisas några talande skäl för här ifrågasatta strafflagändringar, och få vi därför hemställa:

att såväl Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen som ock hvad utskottet i anledning af denna proposition föreslår icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid 19 kap. 22 § strafflagen:

af herr *Pettersson* i Bjälbo, med hvilken herrar *Sandwall*, *Magnusson*, friherre *Fleming*, *Liedberg*, *Carlberg*, *Knut Larsson*, *Jönsson* i Slätåker och *Akesson* instämt:

I öfverensstämmelse med min motion nr 274 och på där anförda skäl och då jag icke vare sig förut eller vid behandling i utskottet funnit några verkliga sakskaäl mot en sådan affattning, som återfinnes i det till lagrådet remitterade förslaget, så tillåter jag mig yrka att §:n ifråga måtte få den lydelse som den har i sistnämnda förslag, nämligen:

»Har någon utan laga skäl underlåtit att fullgöra hvad honom enligt aftal ålegat, och har af hans förfarande, antingen ensamt för sig eller i förening med andras, uppstått synnerlig fara för människors lif eller hälsa eller för grof skada å egendom, varde, där han bort kunna inse faran, dömd till böter. Kom af gärningen skada å person eller grof skada å egendom, varde gärningsmannen dömd till böter eller fängelse i högst sex månader, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskildt belagd är.»

Vid 25 kap. 22 § strafflagen:

af herrar *Sandwall, Liedberg, Carlberg, Knut Larsson, af Petersens* och *Trana*, hvilka anført följande:

Då de af utskottet anförda skälen för afstyrkande af bifall till Kungl. Maj:ts nådiga proposition om ändrad lydelse af denna § synes oss vara af jämförelsevis obetydlig vikt i förhållande till de till sina följder oberäkneliga samhällsfaror den kungl. propositionen afser att afvärja, nödgas vi reservera oss mot utskottets beslut; och yrka vi, under åberopande af hvad lagrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet i saken anført,

att Riksdagen må bifalla den kungl. propositionen i oförändrad lydelse.

Herr *Östberg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.
